

El *mugró*(ALDC, VI, 1305. El *mugró*)

El *mugró* és la “protuberància en el centre de la mamella, per on les cries dels mamífers xuclen la llet” (DIEC). El mot deriva del llat. MUCRŌNEM que va prendre aquell sentit a partir de l’originari de ‘punta de la llança, d’espasa o d’un altre objecte punxant’ i presenta força var. fonètiques, a més del dim. *mugronet* 97, 183; *mungró* 48, per dilació de la nasal (com dial. *mangrana* < *magrana*), *magró* 53, per centralització de la [u] (cf. Veny, 1999 c), *murgó* 115, 125, 162, per metàtesi (com dial. *garnera* < *granera*), *muró* 171, per pèrdua de la consonant velar (com val. *aïlla* < *agulla*; veg. PALDC, II, mapa 121); la inserció d’una vocal epentètica ha donat lloc a les var. *mugaró*, *muguró* 112; amb metàtesi, *muragó*, *murugó* 118; amb augment de vibracions, *mugarró* 10, 12, 14, 16, 22, potser per atracció del suf. -arro, *murrugó* 1, 2, 5, 13, amb metàtesi; i amb ensordiment de la consonant velar, *mucarró* 32, 42, 43, *macarró* 36, amb centralització vocàlica; aquestes darreres var. tenen un precedent en la forma *mocarró* (O. Pou, s. XVI), però aquella podria haver estat afavorida pel nom de la pasta, *macarrons* (veg. mapa 846).

Altres mots també al·ludeixen:

1) a l’extrem agut del *mugró*:

a) ‘punta’: *punta* 72, 89 (< PŪNCTA), *punta de la mamella* 104, *punta de la mama* 96, *punta de la popa* 91, *punta de la teta* 138 i *punterut* 156 (pl. *punteru*[tʃ]); b) ‘cap’: *cap de la mama* 15, 28 (< CAPUT) o c) ‘pit’: *pitó de la mamella* 186 o, simplement, *pitó* 122, dim. de *pit* (< PĒCTUS);

2) a l’obertura del *mugró*: *forat de la mama* 19 o, simplement, *forat* 98, 101; *canó* 20, var. de *canyó*, dim. de *canya* (< CANNA);

3) al conjunt: *mamelles* 40, 50, 164, 178 (var. *mamella de la popa* 117, amb el dim. *mamellons* 88), *tetes* 7, 23, *popes* 87, 93, 94, 106 i *metes* 18, 41 (veg. mapa 846).

L’alg. *cariu* 85 sembla una adaptació del logudorès *kabiyu* (< CAPITULU).

Peçons, amb la var. *pe[θ]ons* 100, 108, 132, 134, 139, és manlleu al cast. *pezones*, que deriva del llat. vg. *PECCIOLUS ‘peuet’, contracció de *PEDICULUS, dim. de PĒDEM ‘peu’. Pel que fa a la variació geogràfica, *mugró* és el mot general, pletòric de var., *mugaró* en cat. central i insular i *muragó* en ross. El castellanisme *peçó* ocupa alguns punts ponentins i extrems sudvalencians.

Mugró és l’únic mot normatiu des del DOrt, 1917.

